

Євген Сергійович ТРЕНКІН

аспірант, Національний авіаційний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1264-4551>e-mail: evgen.trenkin@gmail.com

АНАЛІТИЧНІ МЕТРИКИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ

У статті визначено, що фізичні особи – підприємці (ФОП) є важливим складником економічної системи, що сприяє стабільному та стійкому економічному розвитку країни через виконання різноманітних функцій. Поняття «аналітична метрика» застосовується для позначення описової статистики, індикаторів або показників діяльності ФОПів, що застосовується для кількісного та якісного опису і вимірювання показників ефективності їх оподаткування. У системі аналітичної метрики запропоновано 15 індикаторів, проведено діагностику їх стану. Для підвищення ефективності оподаткування ФОПів запропоновано низку заходів на рівні національної, регіональної економіки, а також реформування податкового законодавства, зміцнення податкової дисципліни.

Ключові слова: аналітичні метрики, фізичні особи, підприємці, індикатор, ефективність, оподаткування

ВСТУП

Фізичні особи – підприємці (ФОП) відіграють важливу роль в економіці країни з багатьох причин, сприяючи економічному зростанню. ФОПи, будучи самозайнятими особами, мають право використовувати найману працю, що знижує рівень безробіття в країні, особливо в невеликих містах і сільських районах, де великі роботодавці не завжди присутні. ФОПи є двигуном економічного зростання, джерелом створення доданої вартості від виробництва готової продукції, реалізації товарів та надання послуг для задоволення виробничих і споживчих потреб покупців. Для збільшення рентабельності і прибутковості власної діяльності ФОПи активно застосовують нові ідеї та технології, а їх гнучкість і здатність швидко адаптуватися до змін на ринку дає змогу отримувати їм додаткові переваги від впровадження нових бізнес-моделей та продуктів. ФОПи відіграють ключову роль у розвитку місцевих громад шляхом підтримки місцевої економіки, створення робочих місць та забезпечення доступу до товарів і послуг.

Конкуренція між ФОПами та суб'єктами господарювання – юридичними особами, зокрема корпоративними підприємствами, сприяє підвищенню якості товарів і послуг, зниженню цін та стимулює інновації. ФОПи є важливими платниками податків, зборів та інших платежів до державного та місцевих бюджетів, що забезпечує фінансові ресурси для реалізації економічних програм та соціальних ініціатив. Через гнучкість, адаптивність та можливість більш швидкої реакції на зміни в ринкових умовах порівняно з великими компаніями ФОПи відіграють важливу роль підтримки стійкості національного господарства в умовах нестабільності або під час економічних криз.

ФОПи є прикладом для інших потенційних підприємців, демонструючи можливості та переваги ведення власного бізнесу, що сприяє розвитку підприємницької культури в країні.

Незважаючи на чисельні переваги, діяльність ФОПів наражається на низку проблем, однією з найбільш гострих є оподаткування. Питання його ефективності розглядаються у працях багатьох учених.

М.О. Лебеда [3, с. 119] акцентує на необхідності оптимального узгодження принципів реалізації фіскальної,

регулювальної та стимулювальної функцій податку на доходи ФОП. По-перше, фіскальний потенціал відображає прагнення держави повністю реалізувати можливості, формувати податкові надходження відповідно до досягнутого рівня масштабів та ефективності національного виробництва. По-друге, регулювальний потенціал відображає прагнення держави мінімізувати викривлення ринкової конкуренції і негативний вплив податкового тиску, що буде пригнічувати економічну активність. Роль регулювальної функції зростає в умовах міжнародної інтеграції України, яка супроводжується, з одного боку, підвищенням мобільності факторів виробництва, посиленням боротьби за розміщення високотехнологічних виробництв з масштабним попитом на кваліфіковані ресурси праці; а з іншого – в умовах воєнного стану негативами економічних відносин є: релокація підприємств, втрата активів і бізнесу платників податків на тимчасово окупованих територіях, масова внутрішня і зовнішня міграція ФОПів та найманих працівників. Тому в сучасних реаліях на перше місце має виходити стимулювальна функція оподаткування, яка обмежує вибір державою важелів регуляторного і фіскального впливу з метою підтримки економічної активності ФОПів, їх лояльності до роботи в офіційному секторі економіки замість її тіншового сегмента. Також погоджуємося з М.О. Лебедею [4, с. 85], що взаємодія державних податкових органів і платників податків є складною системою, яка описується кількісними і якісними показниками (метриками). Ефективність зазначеної взаємодії має прямі і непрямі впливи, як позитивного, так і негативного характеру.

Я. Пушкалова [5, с. 170] аналізує зміни в податковому правовому режимі ФОП та самозайнятих осіб у зв'язку з поширенням COVID-19, акцентуючи увагу на тому, що у мінливих умовах зовнішнього середовища немає «правильних» чи «неправильних» державних політик, вони мають бути адекватними, комплексними і стратегічними.

М.С. Шаренко [6, с. 17] доходить до висновку, що протягом 2019-2020 рр. суттєві зміни податкового законодавства України носять переважно фіскальний характер, спрямований на отримання більших податкових надходжень до бюджету порівняно з минулими роками.

Інструментами посилення адміністративного тиску контролюючих органів на бізнес є: спрощення доступу до банківської таємниці платника податку за письмовим запитом до банку клієнта, а не лише за рішенням суду; блокування коштів на рахунках банку не лише юридичних, але й фізичних осіб, навіть за незначних сум. Водночас порушується принцип презумпції невинності правового поля України, оскільки для розблокування коштів платник податків зобов'язаний надати банку докази, які підтвердять легальність їх походження. Також скасовано багато схем податкового планування, які застосовувалися ФОПами для зменшення свого податкового навантаження в межах законної юридичної площини.

Н.М. Воськало [2, с. 175] акцентує на змінах в оподаткуванні ФОПів у 2021 р.: відміна обов'язковості ведення книг обліку доходів і витрат з узагальненням за день, місяць, квартал і рік; дозвіл ведення обліку у довільній формі для ФОПів на спрощеній системі; затвердження нової форми для ведення обліку доходів і витрат підприємців на загальній системі оподаткування. Проте обов'язковість ведення обліку товарних запасів покладено на усіх ФОПів за затвердженою формою, що суперечить рекомендаціям добровільності ведення обліку з застосуванням затвердженого плану рахунків та складанням проведення.

Викладене вище свідчить про наявність внутрішнього протиріччя ФОПів – між їх важливою роллю для суспільства, національної економіки, бюджету та складністю, суперечливістю, нестабільністю податкового законодавства тощо.

МЕТА роботи – розроблення заходів з підвищення ефективності оподаткування фізичних осіб – підприємців на основі: визначення їх ролі як важливого складника економічної системи, обґрунтування дефініції «аналітична метрика», переліку її індикаторів, проведення діагностики їх стану.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методи дослідження: табличний, кореляційно-регресійний, трендовий, порівняння та узагальнення. Інформаційною основою дослідження є наукова періодика України, офіційні дані Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, дані сайту Опендатабот для бізнесу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Слово «метрика» відомо кожній людині як історично-побутова назва свідчення про народження. Проте воно має значно ширшу сферу застосування, і як чисельний показник його призначено для визначення, аналізу та оцінювання різних аспектів діяльності, процесів чи явищ.

Метрики застосовуються в різних областях, таких як біологія, спорт, екологія, бізнес, наука, інженерія тощо для відстеження та покращення продуктивності, ефективності та якості. Наприклад, до метрик здоров'я людини відносять фізіологічні параметри, антропометричні та біохімічні показники тощо. *HR*-метрики (*Human Resource metrics*) або метрики людських ресурсів застосовуються для відстеження та вимірювання ефективності співробітників, їх ініціативності, проактивності, креативності пропозицій тощо.

Аналітичні метрики в економіці – це показники, які застосовуються для збору, аналізу та інтерпретації даних

з метою прийняття обґрунтованих економічних рішень у різних галузях національного господарства для оцінювання продуктивності, ефективності та визначення тенденцій розвитку. Основними аналітичними метриками в економіці є такі: бізнес-аналітичні (прибутковість і рентабельність, витрати, продажі); маркетингово-аналітичні (взаємодія з клієнтами, витрати на маркетинг, поведінка користувачів); програмно-аналітичні (надійність, продуктивність команд, якість кодів); фінансово-аналітичні (ліквідність, фінансова стійкість, потреба в капіталі). Призначенням аналітичних метрик в економіці є: опис бізнес-процесів, ідентифікація проблем їх функціонування та виявлення можливостей для покращення, а також прийняття більш обґрунтованих рішень на основі об'єктивних даних.

Основні аналітичні метрики ФОПів та їх податкової діяльності станом на початок року протягом 2016-2023 рр. подано у табл. 1.

Проведемо оцінювання основних аналітичних метрик:

1. *Динаміка кількості ФОПів*. Протягом 2016-2024 рр. динаміка кількості ФОПів в Україні була нелінійною. У 2017 р. відбулося її різке до 1773,9 тис. осіб порівняно з 2005,0 тис. осіб. Протягом 2018-2021 рр. кількість ФОПів стабільно зростала з 1854,3 тис. осіб до 1996,3 тис. грн. Після її скорочення у першій війсьній 2022 р. до 1938,5 %, у 2023 р. відбулося зростання до 2052,3 тис. осіб (максимальне значення за весь аналізований період, незначно більше рівня 2016 р.). За 6 міс. 2024 р. відбулося скорочення до 1986,1 тис. осіб.

2. *Структурна динаміка ФОПів за статтю*. Протягом 2016-2023 рр. питома вага чоловіків скоротилася з 56,31 % до 53,56 %, або на 2,75 % з найвищим значенням 57,75% у 2018 р. Відповідно протягом аналізованого періоду частка жінок зросла з найвищим значенням 46,57 % у 2022 р.

3. *Динаміка доходів ФОПів*. Протягом 2016-2023 рр. вони зросли з 10326,5 млн грн до 38004,9 млн грн, або на 27678,4 млн грн (у 3,68 разів). Кумулятивний індекс інфляції за аналізований період становить 2,28, тоді реальний індекс зростання доходів ФОПів становить 1,55 разів.

Динаміка доходів ФОПів формалізується зростаючою лінійною функцією:

– в абсолютних даних:

$$y = 3910x + 7896,8, R^2 = 0,964; \quad (1)$$

– з урахуванням елімінування інфляції:

$$y = 3415,9x + 7548,6, R^2 = 0,9146. \quad (2)$$

4. *Податкові платежі ФОПів*. Протягом 2016-2023 рр. вони зросли з 396,7 млн грн до 1000,6 млн грн, або на 603,9 млн грн, або у 2,52 разів. З урахуванням кумулятивного індексу інфляції за аналізований період реальний індекс зростання податкових платежів ФОПів становить 1,15 разів.

Динаміка податкових платежів ФОПів формалізується параболою з гілками донизу:

– в абсолютних даних:

$$y = -28,911x^2 + 349,43x + 22,595, R^2 = 0,8464; \quad (3)$$

– з урахуванням елімінування інфляції:

$$y = -30,748x^2 + 354,95x - 38,541, R^2 = 0,814. \quad (4)$$

Таблиця 1 – Динаміка аналітичних метрик ФОПів та їх податкової діяльності станом на початок року протягом 2016-2023 рр. (розраховано за даними <https://opendata.ua>, н/д – немає даних)

Показник	Од. виміру	Роки								Абс. приріст	Темп приросту, %
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
Активні ФОПи, усього, серед них:	осіб	2004966	1773924	1854261	1888951	1911406	1996309	1938477	2052326	47360	2,36
– жінки	осіб	876039	819936	783493	826404	851107	863455	902665	953189	77150	8,81
– чоловіки	осіб	1128927	953988	1070768	1062547	1060299	1132854	1035812	1099137	-29790	-2,64
Структура:	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	0	0,00
– жінки	%	43,69	46,22	42,25	43,75	44,53	43,25	46,57	46,44	2,75	6,30
– чоловіки	%	56,31	53,78	57,75	56,25	55,47	56,75	53,43	53,56	-2,75	-4,89
Дохід		10326,5	15447,1	19875,6	24952,7	27626,6	34813,2	32888,2	38004,9	27678,4	268,0
Податкові платежі	млн грн	396,7	554,5	732,3	1027,3	984,9	1275,2	890,8	1000,6	603,9	152,2
Річний індекс інфляції	коэф.	1,139	1,144	1,109	1,079	1,027	1,094	1,202	1,129	2,28	
Податкове навантаження – нетто	%	3,84	3,59	3,68	4,12	3,57	3,66	2,71	2,63	-1,21	-31,51
Дохід	тис. грн / особа	5,15	8,71	10,72	13,21	14,45	17,44	16,97	18,52	13,37	259,6
Податкові платежі	тис. грн / особа	0,20	0,31	0,39	0,54	0,52	0,64	0,46	0,49	0,29	145,0
Податковий борг	млн грн										
– всього, зокрема до бюджетів:	млн грн	н/д	3561,0	4024,8	5190,8	6672,1	6818,9	7085,6	н/д	3524,6	98,98
– державного	млн грн	н/д	1556,5	1552,8	1800,3	2420,1	2395,6	2280,7	н/д	724,2	46,53
– місцевих	млн грн	н/д	2004,5	2472,0	3390,5	4251,9	4423,2	4804,9	н/д	2800,4	139,71
Питома вага місцевих бюджетів	%	н/д	56,29	61,42	65,32	63,73	64,87	67,81	н/д	11,52	20,47
Податкове навантаження – бруто	%	н/д	26,64	23,93	24,92	27,72	23,25	24,25	н/д	-2,39	-8,97

Обсяги податкових платежів стабільно зростали протягом 2016-2021 рр., у 2022 р. спостерігалось суттєве їх скорочення, у 2023 р. – відбулося зростання до 2019-2020 рр. Отримані закономірності підтверджують здатність адаптації підприємців до швидких змін зовнішніх умов та надзвичайних подій у податковій сфері.

5. *Податкове навантаження – нетто*. Розраховується як питома вага податкових платежів у доходах підприємців. Протягом 2016-2019 рр. податкове навантаження – нетто стабільно зростало з 3,84% до 4,12%, до кінця 2023 р. скоротилося до 2,63%. Його динаміка описується параболою з гілками донизу:

$$y = -0,0529x^2 + 0,3152x + 3,4043, R^2 = 0,7966. \quad (5)$$

6. *Дохід на одного підприємця*. Протягом 2016-2023 рр. він стабільно зростав з 5,15 тис. грн / особа до 18,52 тис. грн / особа, або на 13,37 тис. грн / особа (на 259,6 %) і формалізується висхідною гілкою параболі:

$$y = -0,187x^2 + 3,5433x + 1,9691, R^2 = 0,9877. \quad (6)$$

7. *Податковий платіж на одного підприємця*. Протягом 2016-2021 рр. він стабільно зростав із 0,2 тис. грн / особа до 0,64 тис. грн / особа, а у 2022-2023 рр. скоротився і становив 0,46 та 0,49 тис. грн / особа. Динаміка питомого податкового платіжу описується параболою гілками донизу:

$$y = -0,0166x^2 + 0,1913x + 0,0066, R^2 = 0,8787. \quad (7)$$

Проте відбувся приріст податкового платіжу на одного підприємця протягом 2016-2021 на 0,29 тис. грн / особа.

8. *Податковий борг ФОПів за зобов'язаннями до Державного та місцевих бюджетів*. Протягом 2017-2022 рр. сукупний податковий борг підприємців збільшився з 3561,0 млн грн до 7085,6 млн грн, або на 3524,6 млн грн, тобто майже вдвічі. Податковий борг

ФОПів за зобов'язаннями до Державного бюджету зріс з 1556,5 млн грн до 2280,7 млн грн, або на 724,2 млн грн (на 46,53%), до місцевих бюджетів – збільшився з 2004,5 млн грн до 4804,9 млн грн, або на 2800,4 млн грн (на 139,71%).

9. *Питома вага податкового боргу ФОПів за зобов'язаннями до місцевих бюджетів*. Протягом 2017-2022 рр. вона зросла з 56,29 % до 67,81 %, або на 11,52 %.

10. *Податкове навантаження – бруто* розраховується як питома вага суми податкових платежів та податкового боргу у доходах підприємців. Протягом 2017-2022 рр. вона скоротилася з 26,64 % до 24,25 %, або на 2,39 %. Найбільшим рівень податкового навантаження – бруто був у 2020 р. – 27,72%, найменшим – 2021 р. (23,25 %).

11. *Співвідношення кількості відкритих і закритих ФОПів, а також співвідношення між ними* (табл. 2).

Прогноз кількості відкритих і закритих ФОПів за 2024 р., виходячи з того, що за 1 кв. 2024 р. значення цих показників становило відповідно 148412 осіб та 92122 осіб. Найменше значення відкритих ФОПів мало місце у 2016 р. (181118 осіб), найбільше – у 2023 р. (304048 осіб). Найменше значення закритих ФОПів мало місце у 2020 р. (165665 осіб), найбільше – у 2017 р. (400143 осіб). Причому найбільше значення закритих ФОПів у 2017 р. за місяцями 2017 р. припадало на січень (168237 осіб).

Протягом всього аналізованого періоду 2016-2024 рр. коефіцієнт кількості відкритих ФОПів перевищував коефіцієнт кількості закритих, за виключенням 2017 р. (0,61) і 2022 р. (0,97). Найбільше значення коефіцієнта за фактом – 1,49 мало місце у 2018 р., за прогнозом – у 2024 р. – 1,61, найменше значення – 1,06 у 2016 р.

Таблиця 2 – Динаміка кількості відкритих і закритих ФОПів, а також співвідношення між ними (власні розрахунки)

Рік	Відкрито, од.	Закрито, од.	Різниця відкритих і закритих ФОПів, од.	Співвідношення відкритих і закритих ФОПів, од.
2016	181118	170575	10543	1,06
2017	243957	400143	-156186	0,61
2018	274966	184265	90701	1,49
2019	243444	204886	38558	1,19
2020	235618	165665	69953	1,42
2021	284171	230731	53440	1,23
2022	198011	203921	-5910	0,97
2023	304048	270311	33737	1,12
2024 (прогноз)	296824	184244	112580	1,61

Кількісні оцінки відкриття і закриття ФОПів нібито свідчать про зростання їх ділової активності, пов'язаної із забезпеченням стійкості національної економіки в умовах протидії військовій агресії рф. Проте якісна оцінка зазначених дій підприємців, на жаль, не є такою райдужною через їх мотиви: уникнення мобілізації, намагання мінімізувати податкове навантаження через обходження ПДВ, військового збору тощо. ФОПи І та ІІ груп не сплачують військовий збір з мінімальної зарплати, що, на нашу думку, є неприйнятною практикою в умовах воєнного стану і межує з мораллю. Також вони мають право до закінчення воєнного стану у разі неможливості не сплачувати щомісячні авансові внески з єдиного податку.

12. *Розподіл ФОПів за застосуванням систем оподаткування* (табл. 3). Станом на початок і кінець 2023 р. зі сукупної чисельності ФОПів загальну систему оподаткування застосовували відповідно 14,37% і 15,69%, спрощену – відповідно 85,63% та 84,31%, з них за групами: частка І-ої є меншою і скоротилася з 10,71% до 10,25%; частка ІІ-ої є проміжною і зросла з 28,65% до 29,32%; частка ІІІ-ої є найбільшою і скоротилася з 46,27% до 44,74%, зокрема кількість платників з особливим режимом оподаткування за ставкою 2% становить на кінець періоду становила 287,7 тис. осіб. (16,6%).

Протягом 2023 р. найбільший приріст забезпечили платники ІІІ групи – 46,5 тис. осіб та 8,37%; найменший – платники І групи – 2,7 тис. осіб та 1,30%.

13. *Розподіл кількості нових ФОП за видами економічної діяльності*. Наведений у табл. 4 склад і структура нових ФОП віддзеркалює поточний попит на ринку товарів та послуг.

Найбільша питома вага приходить на торгівлю: роздрібну (29,75%), оптову (6,29%), оптову торгівлю автотранспортними засобами (2,45%). Більше 7% у структурі нових ФОПів працюють у сфері комп'ютер-

ного програмування і надання інших індивідуальних послуг, на діяльність із забезпечення стравами та напоями припадає 5,58%. Більше 4% у структурі нових ФОПів працюють у сфері надання інформаційних послуг, наземного і трубопровідного транспорту, на освіту припадає 3,15%.

14. *Розподіл кількості нових ФОП за регіонами*. Наведений у табл. 5 ренкінг нових ФОП, що побудовано за принципом скорочення кількості нових ФОП, віддзеркалює підприємницький потенціал областей. Топ-6 регіонів-лідерів, в які залучено більше 20 тис. нових ФОПів, представлені м. Києвом, Дніпропетровською, Львівською, Київською, Харківською, Одеською областями.

Топ-7 регіонів-аутсайдерів, в які залучено менше 7 тис. нових ФОПів, представлені Сумською, Кіровоградською, Закарпатською, Тернопільською, Донецькою, Херсонською, Луганська. Розподілення нових лідерів між регіонами є нерівномірним, характеризується значною варіацією і описується експоненціальною функцією:

$$y = 32244e^{-0,095x}, R^2 = 0,8779. \quad (8)$$

15. *Трансакційні витрати проведення податкової політики ФОПа*. За даними Ради бізнес-омбудсмена частка підприємців, що закладають витрати на перевірки, становлять: до бізнес-плану – 37,8%, до ціни продукту – 55,9%. Це свідчить про високі очікування адміністративного тиску на ФОПів з боку контролюючих органів.

ВИСНОВКИ

1. Фізичні особи – підприємці є важливим складником економічної системи, яка сприяє стабільному та стійкому економічному розвитку країни через виконання таких функцій: створення робочих місць, стимулювання економічного зростання, впровадження інновацій, розвиток місцевих громад, забезпечення конкуренції,

Таблиця 3 – Розподіл ФОПів за застосуванням систем оподаткування та їх динаміка (розраховано за даними [1])

№ з/п	Система і група оподаткування	01.01.2023		01.01.2023		Зміна		
		тис. осіб	структура, %	тис. осіб	структура, %	тис. осіб	приріст, %	структури, %
1	Всього	1938,5	100	2052,3	100	113,8	5,87	0
1.2	Звичайна	278,5	14,37	322	15,69	43,5	15,62	1,32
1.3	Спрощена	1660	85,63	1730,3	84,31	70,3	4,23	-1,32
1.3.1	І група	207,7	10,71	210,4	10,25	2,7	1,30	-0,46
1.3.1	ІІ група	555,3	28,65	601,8	29,32	46,5	8,37	0,68
1.3.1	ІІІ група (неплатники ПДВ)	897	46,27	918,1	44,74	21,1	2,35	-1,54

Таблиця 4 – Розподіл кількості нових ФОП за видами економічної діяльності у 2023 р. (власні розрахунки)

Рейтинг	Вид економічної діяльності	Кількість нових ФОП, од.	Структура, %
1	Роздрібна торгівля	90448	29,75
2	Комп'ютерне програмування	23575	7,75
3	Надання інших індивідуальних послуг	22332	7,34
4	Оптова торгівля	19129	6,29
5	Діяльність із забезпечення стравами та напоями	16972	5,58
6	Надання інформаційних послуг	14745	4,85
7	Наземний і трубопровідний транспорт	13313	4,38
8	Освіта	9570	3,15
9	Оптова торгівля автотранспортними засобами	7437	2,45
10	Інше	86527	28,46
	Всього	304048	100,00

Таблиця 5 – Розподіл кількості нових ФОП за регіонами у 2023 р. (власні розрахунки)

Рейтинг	Область	нові ФОП, осіб	Рейтинг	Область	нові ФОП, осіб	Рейтинг	Область	нові ФОП, осіб
1	м. Київ	43106	10	Івано-Франківська	10165	18	Чернівецька	7093
2	Дніпровська	27279	11	Житомирська	8844	19	Сумська	6731
3	Львівська	23517	12	Черкаська	8615	20	Кіровоградська	6681
4	Київська	22682	13	Рівненська	8524	21	Закарпатська	6625
5	Харківська	21059	14	Волинська	8243	22	Тернопільська	6320
6	Одеська	20510	15	Запорізька	8115	23	Донецька	6002
7	Вінницька	12243	16	Миколаївська	7929	24	Херсонська	2624
8	Полтавська	11825	17	Чернігівська	7376	25	Луганська	881
9	Хмельницька	10974		<i>Коефіцієнт перевищення м. Києва та Дніпровської області над Луганською областю – відповідно 8,9 і 30,9 разів</i>				

наповнення податкової частини бюджету, гнучкість та адаптивність до мінливих ринкових умов, сприяння розвитку підприємницького духу.

2. У цій статті поняття «аналітична метрика» застосовується для позначення описової статистики, індикаторів або показників діяльності ФОПів, які застосовуються для кількісного та якісного опису і визначення показників ефективності їх оподаткування.

3. У системі аналітичної метрики запропоновано 15 індикаторів, проведено діагностику їх стану: динаміка кількості ФОПів, структурна динаміка ФОПів за статтю, динаміка доходів ФОПів, податкові платежі ФОПів, податкове навантаження – нетто, дохід на одного підприємця, податковий платіж на одного підприємця, податковий борг ФОПів за зобов'язаннями до Державного та місцевих бюджетів, питома вага податкового боргу ФОПів за зобов'язаннями до місцевих бюджетів, податкове навантаження – брутто, співвідношення кількості відкритих і закритих ФОПів, а також співвідношення між ними, розподіл ФОПів за застосу-

ванням систем оподаткування, розподіл кількості нових ФОП за видами економічної діяльності, розподіл кількості нових ФОП за регіонами, транзакційні витрати проведення податкової політики ФОПів.

4. Для підвищення ефективності оподаткування ФОПів пропонується: на рівні національної економіки знижувати податкове навантаження – брутто; проводити роботу зі зниження податкового боргу шляхом роз'яснення податковими органами принципів добровільної сплати податків; реалізувати місцеві програми з підтримки та розвитку підприємництва з низьким рейтингом підприємницького потенціалу, реформувати систему спрощеного оподаткування ФОПів шляхом заміни наявних трьох груп двома: I група – суб'єкти мікробізнесу без найманих працівників, які сплачують фіксовану суму єдиного податку; II група – решта бізнес-суб'єктів, які сплачуватимуть податок за ставкою 10% лише з роздрібного товарообороту (за умови, що він не перевищує 2000 мінімальних зарплат +300 мінімальних зарплат на кожного найманого працівника).

Список використаних джерел

1. Вінокуров Я. Торік в Україні поменшало платників ПДВ, але побільшало ФОПів. *Економічна правда*. (02.04.2024). URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/04/2/711926/>

2. Воськало Н.М. Податково-облікові аспекти діяльності фізичних осіб-підприємців. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 77. С. 173-177.

3. Лебеда М.О. Принципи реалізації фіскального та регулюючого потенціалу податку на доходи ФОП. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 35(1). С. 114-120.
4. Лебеда М.О. Факторний аналіз динаміки податкових надходжень від ФОП – платників єдиного податку за 2013–2015 рр. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 26(2). С. 83-88.
5. Пушкалова Я. Зміни в податковому правовому режимі ФОП та самозайнятих осіб у зв'язку з поширенням COVID-19. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2020. Т. 7, № 2. С. 166-172.
6. Шаренко М.С. Правове регулювання податкових правовідносин фізичних осіб-підприємців в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2019. Вип. 42(2). С. 16-18.

References

1. Vinokurov Y. Last year, VAT payers decreased in Ukraine, but FOPs increased. *Economic truth*. (04/02/2024). URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/04/2/711926/> [in Ukrainian].
2. Voskalo N.M. Tax and accounting aspects of the activity of individual entrepreneurs. *Black Sea Economic Studies*. 2022. Issue 77. pp. 173-177. [in Ukrainian].
3. Lebeda M.O. Principles of implementation of the fiscal and regulatory potential of the tax on incomes of private enterprises. *Black Sea Economic Studies*. 2018. Issue 35(1). pp. 114-120. [in Ukrainian].
4. Lebeda M.O. Factor analysis of the dynamics of tax revenues from FOP - payers of the single tax for 2013–2015. *Scientific Bulletin of the Kherson State University. Ser.: Economic sciences*. 2017. Issue 26(2). pp. 83-88. [in Ukrainian].
5. Pushkalova Ya. Changes in the tax legal regime of sole traders and self-employed persons in connection with the spread of COVID-19. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal sciences*. 2020. Vol. 7, No. 2. pp. 166-172. [in Ukrainian].
6. Sharenko M.S. Legal regulation of tax relations of individual entrepreneurs in Ukraine. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*. 2019. Issue 42(2). pp. 16-18. [in Ukrainian].

Yevhen TRENKIN

postgraduate student, National Aviation University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1264-4551>
e-mail: evgen.trenkin@gmail.com

ANALYTICAL METRICS OF INDIVIDUAL ENTREPRENEURS AS AN INDICATOR OF THE EFFECTIVENESS OF THEIR TAXATION

The paper indicates that individuals are part of an important warehouse economic system, which contributes to the stable and sustainable economic development of the region through the implementation of such functions: creation of workers, incentives promotion of economic growth, promotion of innovation, development of local communities, ensuring competition, filling the budget, flexibility and adaptability to the smallest market minds, fostering the development of an entrepreneurial spirit.

The concept of “analytical metric” is used for the identification of descriptive statistics, indicators or indicators of the activity of physical characteristics of employees, which is used for a quick and clear description of the study of indicators of the effectiveness of their application. The analytical metrics system has 15 indicators, and they have been diagnosed: dynamics of the number of PPE, structural dynamics of individual entrepreneurs per article, dynamics of income of individual entrepreneurs, tax payments of individual entrepreneurs, tax revenue - net, income per enterprise, tax payment per enterprise, tax payment of individual entrepreneurs for claims to the State and municipal budgets, the specific weight of the tax debt of PPE for obligations to local budgets, tax revenue - gross, the number of open and closed PPE, as well as the relationship between them, distribution of PPE according to the use of taxation systems, distribution of the number of new PPE by types of economic activity, distribution of the number of new PPE by region, transaction costs of carrying out the PPE tax policy.

A number of measures have been proposed at the level of the national and regional economy, as well as reforming tax legislation and strengthening tax discipline, to increase the effectiveness of taxation of PPE. It is proposed to reduce the tax burden - gross; carry out work to reduce the tax debt by explaining the principles of voluntary tax payment by the tax authorities; to implement local programs to support and develop entrepreneurship with a low rating of entrepreneurial potential, to reform the system of simplified taxation of sole proprietorships.

Keywords: analytical metrics, physical person, entrepreneur, indicator, effectiveness, taxation